

ОХОРОНЮВАНІ ПРИРОДНІ ТЕРИТОРІЇ

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ БУКОВИНСЬКОГО ПРИКАРПАТТЯ

А.І. Токарюк, І.І. Чорней

Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича

THE CHARACTERISTIC OF PROTECTED AREAS OF THE BUKOVYNSKE PRYKARPATTYA. Tokaryuk A.I., Chornej I.I. - Nature Reserves in Ukraine. 16 (1): 83-87. - The estimation of protected areas (PA) of the Bukovynske Prykarpattya according to such parameters as quantity of the objects, the area of territories that are protected, and an index of the insularity are given. It is analyzed floristic representation of objects and territories of PA region and ways of their optimization are submitted.

Keywords: protected areas, econet forming, Bukovynske Prykarpattya.

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ БУКОВИНСЬКОГО ПРИКАРПАТТЯ. Токарюк А.І., Чорней І.І. - Заповідна справа в Україні. 16 (1): 83-87. - Стан природно-заповідного фонду (ПЗФ) Буковинського Прикарпаття оцінювався за різними критеріями (кількість об'єктів, площа, індекс інсуляризованості, аутфітосозологічна репрезентативність). Показано, що мережа ПЗФ Буковинського Прикарпаття не забезпечує повною мірою стабілізації стану оточуючого середовища в регіоні, оскільки формувалася несистемно, без дотримання принципу репрезентативності як щодо окремих природних районів, так і регіону загалом. Тому на сьогоднішній день ПЗФ Буковинського Прикарпаття складається переважно з територіально ізольованих заповідних об'єктів, що виконують функцію "пасивної" охорони біотичної різноманітності. Для забезпечення "активного" збереження біорізноманіття ПЗФ Буковинського Прикарпаття потребує суттєвого удосконалення територіальної структури.

Ключові слова: природно-заповідний фонд, формування екомережі, Буковинське Прикарпаття.

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ БУКОВИНСЬКОГО ПРИКАРПАТТЯ. Токарюк А.І., Чорней І.І. - Заповідна справа в Україні. 16 (1): 83-87. - Состояние природно-заповедного фонда (ПЗФ) Буковинского Прикарпаття оценивали по ряду критериев (количество объектов, площадь, индекс инсуляризованности, аутфитосозологическая репрезентативность). Показано, что сеть ПЗФ Буковинского Прикарпаття не обеспечивает в полной мере стабилизации состояния окружающей среды в регионе, поскольку формировалась бессистемно, не придерживаясь принципа репрезентативности как относительно отдельных природных районов, так и региона в целом. Поэтому на сегодняшний день ПЗФ Буковинского Прикарпаття образована преимущественно из территориально изолированных заповедных объектов, выполняющих функцию "пассивной" охраны биотического разнообразия. Для обеспечения "активной" охраны биоразнообразия ПЗФ Буковинского Прикарпаття требует существенного усовершенствования территориальной структуры.

Ключевые слова: природно-заповедный фонд, формирование экологической сети, Буковинское Прикарпатье.

Територія Буковинського Прикарпаття (259,2 тис. га, що складає 32 % площі Чернівецької області) відзначається унікальним географічним положенням. Тут проходить зона контакту стародавньої Східноєвропейської платформи, зокрема її південно-західного крила (Волино-Подільська плита), з молодією (альпійською) Карпатською складчастою гірською системою. На території Буковинського Прикарпаття контактують різні типи ландшафтів: від рівнинних лісостепових довкіль Східної Європи до широколистянолісових довкіль Центральної Європи, що зумовило формування передгірно-височинних лісолучних довкіль (Географія..., 1993).

Буковинське Прикарпаття належить до тих регіонів, у яких природний рослинний покрив достатньо перетворений унаслідок антропогенного впливу. Так, ліси в регіоні збереглися приблизно на 28 % його площі, луками зайнято 16 % території, а 40 % площі розорано. Збільшення площі орних угідь призвело до скорочення чисельності чи й навіть зникнення локалітетів багатьох раритетних видів і трансформації рослинних угруповань, компонентами яких вони є. Реальне збереження популяцій рідкісних видів і рослинних угруповань забезпечується лише в межах об'єктів і територій природно-заповідного фонду (ПЗФ). Тому метою нашого дослідження було з'ясування стану ПЗФ Буковинського Прикарпат-

тя за різними критеріями (кількість об'єктів, площа, індекс інсуляризованості, аутфітосозологічна репрезентативність).

Станом на 1.01.2008 р. мережа ПЗФ Буковинського Прикарпаття включає 140 заповідних об'єктів різних категорій загальною площею 16170,67 га (табл. 1). З них 7 є об'єктами загальнодержавного значення площею 652,8 га (Солодкий та ін., 2004).

Відсоток заповідності складає 6,24 %, що майже співпадає з відповідним показником по Чернівецькій області (6,89 %). На фоні відносно високого показника заповідності якісний склад ПЗФ Буковинського Прикарпаття, структура об'єктів та їх просторове розміщення потребує вдосконалення.

С.М. Стойко і Б.А. Мазур (1999) зазначають, що важливим природоохоронним постулатом щодо системи ПЗФ є те, що вона має репрезентувати вищелювані флористичні та фізико-географічні райони досліджуваного регіону. Враховуючи, що фізико-географічне районування Буковинського Прикарпаття є найдетальнішим, для аналізу репрезентативності мережі об'єктів ПЗФ регіону нами використано схему природних районів Чернівецької області, яка вперше запропонована К.І. Геренчуком (Природа Чернівецької області, 1978) та доповнена Л.І. Воропай і М.М. Куницею (2002). Територію Буковин-

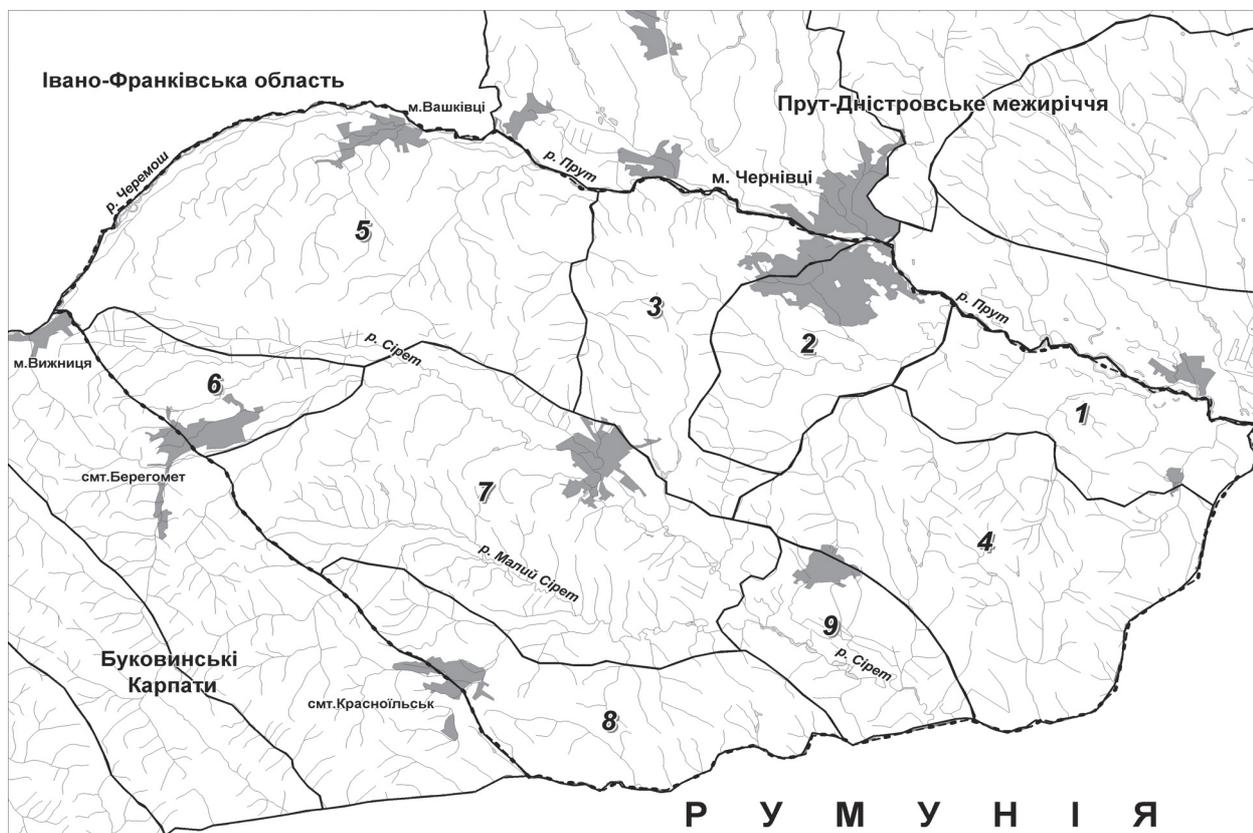
Таблиця 1.
Структура природно-заповідного фонду Буковинського Прикарпаття

Категорії об'єктів і територій ПЗФ	Кількість	Площа, га
Регіональні ландшафтні парки	1	13330,2
Заказники загальнодержавного значення	2	611,0
- ландшафтні	1	430,0
- лісові	1	181,0
Заказники місцевого значення	10	2346,7
- ландшафтні	1	108,0
- орнітологічні	2	75,0
- лісові	2	208,0
- ботанічні	4	58,7
- загальнозоологічні	1	1897,0
Пам'ятки природи загальнодержавного значення	2	16,0
- ботанічні	2	16,0
Пам'ятки природи місцевого значення	75	67,72
- ботанічні	49	45,62
- гідрологічні	26	22,1
Заповідні урочища	19	355,1
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	28	184,85
Дендрологічні парки загальнодержавного значення	2	22,3
Ботанічні сади	1	3,5
Р а з о м	140	16170,67

ського Прикарпаття зазначені автори поділили на 9 природних районів, які являють собою цілісні й досить сталі системи взаємозалежних компонентів – геологічних порід, рельєфу, ґрунтово-кліматичних умов і рослинного покриву (рисунок).

Оцінка стану ПЗФ природних районів Буковинського Прикарпаття за двома загальноприйнятими показниками (кількість природно-заповідних об'єктів і площа територій, що охороняються) не була б повною, якби ми не використали третій показник – індекс інсуляризованості природних об'єктів, тобто ступінь розчленованості. Як відомо (Злобін та ін., 1999), охоронювана територія лише тоді стійка, коли вона цілісна, монолітна і має достатню площу для самовідновлення популяцій. Так, для лісів така територія повинна мати не менше 20 тис. га, для луків – не менше 5 тис. га; чисельність рідкісних видів повинна сягати не менше 500 особин. У нашому аналізі ми, слідом за Ю.А. Злобіним зі співавторами (1999), застосовували більш м'які критерії та прийняли за оптимальні розміри охоронюваних ділянок не менше 50 га.

Аналіз розподілу об'єктів ПЗФ в межах Буковинського Прикарпаття за площею (табл. 2) виявив дуже високий відсоток дрібних заповідних об'єктів малої площі (92,9%), в яких самовідновлення біоти мало ймовірно. Тільки 10 (7,1%) заповідних об'єктів мають площу більше 50 га і належать до групи стійких, а решта займають невелику площу, причому найбільше (61 об'єкт або 43,6%) – площею менше 1 га. Це, переважно, гідрологічні па-

Природні райони Буковинського Прикарпаття (за: Воропай, Куниця, 2002): 1 – Герцаївський, 2 – Дерелуйський, 3 – Чернівецький, 4 – Тарашанський, 5 – Брусницький, 6 – Багненський, 7 – Міжсіретський, 8 – Красноільський, 9 – Глибоцький.

Таблиця 2.

Розподіл об'єктів природно-заповідного фонду Буковинського Прикарпаття за площею

Площа, га	Природні райони*									Разом
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
< 1	2	–	32	9	4	3	9	2	–	61
1–5	2	1	8	6	9	2	3	1	3	35
5–10	–	–	3	6	–	–	6	1	1	17
10–25	–	1	4	3	–	–	2	2	–	12
25–50	–	–	3	1	–	–	1	–	–	5
50–100	–	–	2	1	1	–	–	–	–	4
100–500	–	–	2	1	–	–	–	1	–	4
500–1000	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
1000–10000	–	–	–	1	–	–	1	–	–	2
>10000	–	–	1	–	–	–	–	–	–	1
Р а з о м	4	2	55	28	14	5	22	7	4	140
Загальна площа	4,31	25,90	11066,66	2760,54	87,10	5,66	1981,40	227,10	12,00	16170,67

*Назви природних районів (1–9) наведені в підписі до рисунку.

м'ятки природи (джерела мінеральних вод) та ботанічні пам'ятки природи місцевого значення (окремі дерева).

Аналіз територіального розподілу об'єктів ПЗФ за природними районами засвідчив (табл. 3), що найкраще в системі ПЗФ Буковинського Прикарпаття з них представлені Чернівецький і Тарашанський. Для цих природних районів властивий найвищий відсоток заповідності (32,84 % і 8,88 % відповідно), що зумовлено розташуванням в їхніх межах частини лісових масивів найбільшого об'єкту ПЗФ Буковинського Прикарпаття – регіонального ландшафтного парку “Чернівецький”. Проте варто зазначити, що показник інсуляризованості тут також досить високий ($I=0,469$), що свідчить про наявність значної кількості дрібних заповідних об'єктів. Так, у Чернівецькому природному районі 50 (90,9 %) із 55 заповідних об'єктів належать до інсуляризованих. Подібна ситуація характерна і для Тарашанського природного району, де 25 (89,3 %) із 28 заповідних об'єктів належать до інсуляризованих.

У Брусницькому, Міжсіретському та Красноільському природних районах при низькому відсотковій заповідності (відповідно 0,20 %, 3,06 % і 0,98 %), спостерігається високий показник інсуляризованості (відповідно 0,632, 0,515 і 0,530), тобто найбільшу частку територій, що охороняються, складають також невеликі за площею ділянки.

Герцаївський, Дерелуйський, Багненський і Глибоцький природні райони відзначаються максимальним показником інсуляризованості ($I=1$). Це означає, що заповідні об'єкти представлені тут тільки дрібними ділянками, причому відсоток заповідності у вказаних районах не перевищує 0,20 %. Індекс інсуляризованості загалом у досліджуваному регіоні становить 0,483.

До складу раритетного компонента флори Буковинського Прикар-

паття належать 144 види, з яких 3 занесено до “Світового Червоного списку” (*Chamaecytisus blockianus* (Pawi.) Klášková, *Ch. paczoskii* (V. Krecz.) Klášková та *Ch. podolicus* (Biocli) Klášková) (Мосякін, 1999), 4 – в Додаток I до “Бернської конвенції” (*Pulsatilla grandis* Wender, *P. patens* (L.) Mill., *Cypripedium calceolus* L. і *Typha schutteworthii* W.D.J. Koch & Sond.) (Каталог..., 1999), 34 – до “Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення” (Вашингтонська конвенція, CITES) (Конвенція..., 1999), 67 – до “Червоної книги України” (1996), а ще 75 видів потребують охорони на регіональному рівні.

На сьогодні охоронним режимом забезпечено популяції 59 раритетних видів; із них один вид з числа занесених до “Світового Червоного списку” (*Chamaecytisus blockianus*), 3 – в Додаток I до “Бернської конвенції” (*Pulsatilla grandis*, *P. patens* і *Cypripedium calceolus*), 25 – до Вашингтонської конвенції, 38 видів уключені до “Червоної книги України”. Представленість раритетних видів у складі різних категорій об'єктів ПЗФ Буковинського Прикарпаття показана в табл. 4.

Таблиця 3.

Показники якісного стану природно-заповідного фонду Буковинського Прикарпаття

Природний район	Загальна площа заповідних об'єктів, га	% заповідності	Площа дрібних об'єктів, га	Загальна кількість об'єктів	К-ть об'єктів площею до 50 га	Індекс інсуляризованості
Герцаївський	4,31	0,02	4,31	4	4	1
Дерелуйський	25,90	0,20	25,90	2	2	1
Чернівецький	11066,66	32,84	206,17	55	50	0,469
Тарашанський	2760,54	8,88	128,53	28	25	0,469
Брусницький	87,10	0,20	29,20	14	13	0,632
Багненський	5,66	0,04	5,66	5	5	1
Міжсіретський	1981,40	3,06	141,90	22	21	0,515
Красноільський	227,10	0,98	46,10	7	6	0,530
Глибоцький	12,00	0,09	12,00	4	4	1
У ц і л о м у	16170,67	6,24	599,77	140	130	0,483

Таблиця 4.

Забезпеченість охороною раритетних видів судинних рослин Буковинського Прикарпаття в межах об'єктів природно-заповідного фонду

Природний район	Зак.	Зак.	ПП	ПП	ЗУ	У цілому
	зд. з.*	м. з.	зд. з.	м. з.		лому
Герцаївський	—	—	—	1/3*	—	1/3
Дерелуйський	—	1/18	—	1/2	—	2/19
Чернівецький	1/17**	2/5	1/16	30/10	4/13	38/33
Тарашанський	—	3/10	—	13/11	8/10	24/16
Брусницький	—	—	—	—	—	—
Багненський	—	—	—	1/—	—	1/—
Міжсіретський	—	1/6	1/4	2/—	5/9	9/15
Красноільський	1/4	—	—	1/2	2/4	4/6
Глибочький	—	—	—	—	—	—
У цілому	2/17	7/37	2/20	49/20	19/18	79/59

* Зак. - заказники, ПП - пам'ятки природи, зд. з. - загальнодержавного значення, зак. м. з. - місцевого значення, ЗУ - заповідні урочища.

** Кількість заповідних об'єктів / число раритетних видів у межах об'єкту.

Наведені дані свідчать, що найбільша кількість заповідних об'єктів і територій, створених для збереження ландшафтної, ценотичної та флористичної різноманітності, як і найбільша кількість популяцій раритетних видів, охоплених охороною, зосереджена в Чернівецькому природному районі. Так, у межах ландшафтного заказника загальнодержавного значення “Цецино” охороняються 17 раритетних видів, з яких 14 занесені до “Червоної книги України” (1996) (*Huperzia selago* (L.) Bernh. ex Schrank & C. Mart., *Staphylea pinnata* L., *Atropa belladonna* L., *Scopolia carniolica* Jacq., *Allium ursinum* L., *Crocus heuffelianus* Herb., *Cephalanthera longifolia* (L.) Fritsch., *C. rubra* (L.) Rich., *Cypripedium calceolus*, *Dactylorhiza fuchsii* (Druce) Soy, *Epipactis helleborine* (L.) Crantz, *E. purpurata* Smith, *Neottia nidus-avis* (L.) Rich. і *Platanthera bifolia* (L.) Rich.) і 3 регіонально рідкісні види (*Equisetum telmateia* Ehrh., *Sorbus torminalis* (L.) Crantz і *Symphytum cordatum* Waldst. & Kit. ex Willd.). Слід зауважити, що *Scopolia carniolica* охороняється в Чернівецькій області лише на території зазначеного заказника.

Подібна ситуація складається також із популяціями таких раритетних видів, як *Epipactis atrorubens* (Hoffm. ex Bernh.) Besser та *Arum maculatum* L., які в регіоні досліджень забезпечені охороною тільки на території ландшафтного заказника місцевого значення “Гарячий Урбан”.

Пам'ятка природи загальнодержавного значення в Чернівецькому природному районі одна – “Тисовий яр”, що знаходиться в околицях с. Глибочок Сторожинецького району. Це другий за площею в Україні масив, де росте *Taxus baccata* L. під наметом букового насадження. Нами на цій заповідній ділянці виявлено 16 раритетних видів, з яких 12 занесено до Червоної книги України (1996): *Diphysastrum complanatum* (L.) Holub, *Lycopodium annotinum* L., *Huperzia selago*, *Taxus baccata*, *Cephalanthera damasonium* (Mill.) Druce, *C. longifolia*, *Cypripedium calceolus*, *Dactylorhiza fuchsii*, *Epipactis helle-*

borine, *Neottia nidus-avis*, *Platanthera bifolia* та *P. chlorantha* (Cust.) Rchb. На регіональному рівні потребують охорони популяції 4 видів: *Lycopodium clavatum* L., *Equisetum hyemale* L., *E. telmateia* та *Chimaphila umbellata* (L.) W. Barton. Разом з тим слід звернути увагу, що в Чернівецькому природному районі знаходиться ще один заповідний об'єкт, на території якого охороняється *Taxus baccata* – пам'ятка природи місцевого значення “Тисова ділянка”. Тут знайдені також *Atropa belladonna*, *Cypripedium calceolus*, *Epipactis helleborine* та *Neottia nidus-avis*. Крім того, ще два об'єкти цієї категорії забезпечують охороною лучні угруповання регіону, компонентами яких є популяції *Colchicum autumnale* L., *Leucojum vernum* L., *Dactylorhiza majalis* (Reichenb.) P.F. Hunt et Summerhayes, *Epipactis palustris* (L.) Crantz та *Orchis signifera* Vest.

На території заповідних урочищ, розташованих у Чернівецькому природному районі, забезпечені охороною популяції 13 видів, які представлені й на території інших категорій ПЗФ району і наведені вище, крім популяції *Listera ovata* (L.) R. Br. Отже, із 81 раритетного виду, виявленого в розглянутому природному районі, на території заповідних об'єктів зафіксовано популяції лише 38 видів.

Дерелуйський природний район є унікальний тим, що саме тут у межах ботанічного заказника місцевого значення “Мальованка” охороняються 17 лучно-степових видів, з яких 4 занесені до “Червоної книги України” (1996) (*Pulsatilla grandis*, *Chamaecytisus albus* (Hacq.) Rothm., *Ch. blockianus*, *Stipa pennata* L.), один – до Світового Червоного списку (*Chamaecytisus blockianus*) (Мосякін, 1999), один – у Додаток I до “Бернської конвенції” (*Pulsatilla grandis*) (Каталог..., 1999), 13 видів є регіонально рідкісними (*Anemone sylvestris* L., *Potentilla alba* L., *Ferulago sylvatica* (Besser) Rchb., *Gentianopsis ciliata* (L.) Ma Yu-Chuan, *Aster amellus* L., *Centaurea stricta* Waldst. & Kit, *Galatella linostris* (L.) Rchb., *Senecio umbrosus* Waldst. & Kit, *Serratula tinctoria* L., *Anthericum ramosum* L., *Gladiolus imbricatus* L., *Iris hungarica* Waldst. & Kit. та *I. graminea* L.). Крім того, в умовах заповідного режиму на території пам'ятки природи місцевого значення “Ділянка степової флори” знаходяться популяції *Pulsatilla grandis* і *P. patens*. Таким чином, у Дерелуйському районі із 35 підтверджених упродовж останніх 50-ти років раритетних видів охоронним режимом охоплено лише популяції 19.

Найбільший заповідний об'єкт Тарашанського природного району – лісовий заказник місцевого значення “Джерело” (площею 139,0 га) забезпечує охорону популяції 9 раритетних видів: *Atropa belladonna*, *Cephalanthera damasonium*, *C. longifolia*, *C. rubra*, *Cypripedium calceolus*, *Epipactis helleborine*, *E. purpurata*, *Neottia nidus-avis* і *Platanthera bifolia*. На території двох інших заказників (“Анкер” і “Брендуша”) виявлено популяції *Colchicum autumnale*. Крім деяких зазначених вище видів, на території пам'яток природи місцевого значення та заповідних урочищ, розташованих у вказаному природному районі, охороняється ще 6 видів: *Sorbus torminalis*, *Lilium martagon* L., *Allium ursinum*, *Galanthus nivalis* L., *Crocus heuffelianus* і *Platanthera chlorantha*.

Отже, із 58 зафіксованих тут протягом останніх 50-ти років раритетних видів охороною забезпечено 16.

У Буковинському Прикарпатті низка видів охороняється в межах об'єктів ПЗФ, розташованих виключно на території Міжсіретського природного району. Зокрема, єдина виявлена на сьогодні популяція рідкісного "червонокнижного" виду *Euonymus nana* M. Bieb. та одна з популяцій *Lathyrus laevigatus* (Waldst. & Kit.) Gren. охороняються на території ботанічного заказника місцевого значення "Білка", у складі угруповань якого відмічена наявність ще 4 видів, занесених до Червоної книги України (1996): *Fritillaria meleagris* L., *Leucorum vernum*, *Crocus heuffelianus* та *Epipactis purpurata*. Крім того, варто зауважити, що лише в зазначеному заказнику та в межах ботанічної пам'ятки природи загальнодержавного значення "Урочище Білка" охоронним режимом охоплено популяції *Fritillaria meleagris*. На території п'яти заповідних урочищ, які знаходяться в Міжсіретському природному районі, виявлено 9 раритетних видів: *Lycopodium annotinum*, *Lunaria rediviva* L., *Astrantia major* L., *Cephalanthera longifolia*, *Epipactis helleborine*, *E. purpurata*, *Listera ovata*, *Neottia nidus-avis* і *Platanthera bifolia*. Таким чином, у межах заповідних об'єктів Міжсіретського природного району охороняються популяції 15 раритетних видів. Разом з тим необхідно відзначити, що популяції 26 рідкісних і зникаючих видів знаходяться поза межами об'єктів ПЗФ цього природного району.

У Красноільському природному районі на території заказника загальнодержавного значення "Петрівський" виявлено 4 рідкісних види, з числа занесених до "Червоної книги України" (1996): *Crocus heuffelianus*, *Epipactis helleborine*, *E. purpurata* та *Neottia nidus-avis*. Крім них, у межах інших об'єктів ПЗФ цього району заповідним режимом охоплено місця зростання *Listera ovata* та *Platanthera bifolia*. Отже, у Красноільському природному районі охороняються популяції 6 із 40 раритетних видів, існування яких підтверджене протягом останніх 50-ти років.

Встановлено, що в Герцаївському природному районі із 38 достовірно відомих і підтверджених протягом останніх 50-ти років рідкісних і зникаючих видів охороняються 3 (*Galanthus nivalis* L., *Crocus heuffelianus* та *Epipactis helleborine*).

Слід зазначити, що на території Брусницького, Багненського та Глибочького природних районів заповідні об'єкти представлені переважно такими категоріями ПЗФ, як гідрологічні пам'ятки природи місцевого значення та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, які не забезпечують збереження типових та унікальних природних комплексів регіону.

Отже, сформована таким чином мережа ПЗФ Буковинського Прикарпаття не забезпечує повною мірою

стабілізації стану оточуючого середовища в регіоні. Аналіз мережі ПЗФ регіону показав, що вона формувалася несистемно, без дотримання принципу репрезентативності як щодо окремих природних районів, так і регіону загалом. Тому на сьогоднішній день ПЗФ Буковинського Прикарпаття складається переважно з територіально ізольованих заповідних об'єктів, що виконують функцію "пасивної" охорони біотичної різноманітності.

Для забезпечення "активного" збереження біорізноманіття ПЗФ Буковинського Прикарпаття потребує удосконалення територіальної структури, зокрема, розширення мережі заповідних об'єктів передусім у таких природних районах, як Багненський, Брусницький, Герцаївський, Глибочький, Дерелуйський, Красноільський та Міжсіретський. Це дозволить також підвищити рівень репрезентативності мережі ПЗФ. У зв'язку з формуванням екомережі регіонального і локального рівнів необхідно визначити місце та роль кожного заповідного об'єкта в їх складі й передбачити наявність буферних зон навколо невеликих за площею об'єктів. Це дозволить підвищити екостабілізуючу роль ПЗФ Буковинського Прикарпаття.

Література

- Воропай Л.І., Куниця М.М. Ландшафти Буковини: загальні і регіональні особливості. //Екологічні проблеми Буковини. - Чернівці: Зелена Буковина, 2002. - С. 116-134.
- Географія Чернівецької області / Ред. Я.І. Жупанський. - Чернівці, 1993. - 192 с.
- Злобін Ю.А., Панченко С.М., Скляр В.Г. Оцінка природно-заповідного фонду Сумської області. //Заповідна справа в Україні на межі тисячоліть (сучасний стан, проблеми і стратегія розвитку). - Мат-ли всеукр. загальнонауч. та наук.-практ. конф., присвяч. викон. держ. Програ. перспект. розвитку запов. справи в Україні "Заповідники" (м. Канів, 11-14 жовтня 1999 р.). - Канів, 1999. - С. 51-54.
- Каталог видів флори і фауни України, занесених до Бернської Конвенції про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ в Європі. Флора / Упор. В.І. Чопик. - К.: Фітосоціоцентр, 1999. - Т. 1. - С. 1-52.
- Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення. //Зб. законодавчих актів України про охорону навколишнього природного середовища (міжнародні конвенції та угоди, інші правові акти). - Чернівці: Зелена Буковина, 1999. - Т. 5. - С. 293-312.
- Мосякін С.Л. Рослини України у світовому Червоному списку. //Укр. ботан. журн. - 1999. - Т. 56, вип. 1. - С. 79-88.
- Природа Чернівецької області / Ред. К.І. Геренчук. - Львів: Вища шк., 1978. - 160 с.
- Солодкий В.Д., Білоконь М.В., Королюк В.І. Природно-заповідний фонд Чернівецької області. - Чернівці: Зелена Буковина, 2004. - 56 с.
- Стойко С.М., Мазур Б.А. Оцінка та оптимізація екологічної репрезентативності природно-заповідного фонду Українських Карпат. //Укр. ботан. журн. - 1999. - Т. 56, вип. 6. - С. 643-650.
- Червона книга України. Рослинний світ / Ред. Ю.Р. Шеляг-Сосонко. - К.: УЕ, 1996. - 608 с.